

14. Siu Man Keung. Official Curriculum in Mathematics in Ancient China: How did Candidates Study for the Examination? How Chinese Learn Mathematics. *World Scientific*. 2011. p. 197-208.

15. 戴均良. 《中國城市發展史》。黑龍江人民出版社（哈爾濱）。1992. 484頁

16. 刘海峰. 唐代的教育与选举制度. 頁97–110 [Online]. Доступно: <https://core.ac.uk/download/pdf/41359652.pdf> (Дата звернення 02.10.2025).

17. 余俊傑. 唐代科舉制度與數學 . 中華科技史學會學刊第. 2018. 23 期

18. 《冊府元龜》卷165續葉5. [Online]. Доступно: <https://ctext.org/wiki.pl?if=gb&chapter=992427> (Дата звернення 07.10.2025).

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-561-0-6>

**Михайлов В. С.**

ORCID: 0000-0002-3916-9722

доктор економічних наук, кандидат філософських наук, професор,  
завідувач кафедри теоретичних дисциплін  
Коледж хореографічного мистецтва  
«Київська муніципальна академія танцю імені Сергія Лифаря»  
м. Київ, Україна

**Неділько В. В.**

ORCID: 0009-0009-3674-8129

старший викладач кафедри теоретичних дисциплін,  
викладач-методист  
Коледж хореографічного мистецтва  
«Київська муніципальна академія танцю імені Сергія Лифаря»  
м. Київ, Україна

## СІНГАПУР ЯК ПІВДЕННИЙ ФРОНТИР КИТАЙСЬКО-ДАЛЕКОСХІДНОГО ЦИВІЛІЗАЦІЙНОГО СВІТУ

**Ключові слова:** Сінгапур, Китайсько-Далекосхідний цивілізаційний світ, китайська діаспора, меритократія, соціальний розвиток.

Ми погоджуємось із думкою українського історика та філософа Ю.В. Павленка про існування так званого Китайсько-Далекосхідного

цивілізаційного світу, до складу якого цей дослідник серед іншого включає населений здебільшого китайцями Сінгапур. При цьому системоутворюючою ознакою усього Китайсько-Далекосхідного цивілізаційного світу можна вважати традиції конфуціанства, які налічують 2500 років [1, с. 14, 53].

Зокрема, конфуціанці та сучасні «постконфуціанці» наполягають на визнанні за найвищу цінність не егалітаризм, рівність, а ієрархію, підпорядкування молодших старшим, відносини типу «патрон-клієнт», орієнтація на колективістські, традиційні, в першу чергу, сімейні цінності, високий авторитет освіти, вчителя, мислителя, педагога тощо та ін. [2]. Ці суспільні особливості, на наше переконання, сприяють у сучасних умовах становленню політичної меритократії у кранах, що відносяться до Китайсько-Далекосхідного цивілізаційного світу. Цьому посприяла давньокитайська система відбору на державну службу шляхом так званих «конфуціанських іспитів», що базувалася на знаннях та здатності застосовувати на практиці класичні тексти. Ця система надавала можливість здібним людям з будь-якого соціального прошарку отримати посаду на державній службі незалежно від їх походження. За багато століть така система закарбувалася в пам'яті етнічних китайців.

Зазначимо, що письмові свідчення про ранню історію Сінгапуру є уривчастими, а назви, що використовуються для позначення країни, різноманітні. У третьому столітті н.е. в китайських джерелах Сінгапур згадується як Пу-луо-чунг, або «острів на кінці півострова». Мандрівник з Китаю Ван Даюань, який прибув близько 1330 року, назвав головне поселення Панкур і повідомив, що тут вже жили китайці.

Коли на ці землі прийшли європейці (16 ст.), португальці та іспанці безуспішно спробували повернути місцеве населення в католицизм, а англійці та голландці вирішили заробляти на торгівлі спеціями. Але до початку XIX століття Сінгапур залишався невеликим рибальським селом під контролем Джохорського султанату, малайського царства на півострові по той бік протоки. У новітні часи британці, які розширювали своє панування в Індії і чия торгівля з Китаєм у другій половині 18 століття зростала, побачили потребу в порту в цьому регіоні, щоб переобладнати, оживити і захистити свій торговий флот, а також запобігти будь-якому просуванню конкуруючих голландців в Ост-Індії. В результаті вони заснували торгові пости в Пенанг (1786) і Сінгапурі (1819), а також відвоювали у голландців Малакку (1795) [3].

До 1860 року населення зросло до 80792 осіб. Китайці становили 61,9%, малайці та індійці – 13,5% і 16,05% відповідно, а інші, включно з європейцями, – 8,5%. Відносно мирне життя Сінгапуру закінчилося, коли 8 грудня 1941 року японська авіація вперше бомбардувала місто. Сінгапур будувався британцями перш за все як «морська фортеця» і,

майже не був захищеним із суходолу. Сінгапур потрапив до рук японців 15 лютого 1942 року. Японці були виснажені в боях та у довгому просуванні крізь джунглі. Їх було близько 30 тисяч. Багато з них пересувалось на велосипедах. Натомість в результаті капітуляції Сінгапуру в японський полон потрапило понад 80 тисяч солдатів і офіцерів військ Британської Співдружності. Це була найбільша капітуляція британських військ в історії, предтеча краху Британської імперії загалом та одна із найбільших особистих поразок В. Черчілля.

Британські війська повернулися лише у вересні 1945 року, і Сінгапур перейшов під управління британської військової адміністрації. Коли у березні 1946 року період військової адміністрації закінчився, 1 квітня 1946 року Сінгапур знов став колонією Британської корони. Пенанг і Малакка у 1946 році увійшли в склад Малайського Союзу, а пізніше, у 1948 році, до Малайської Федерації (зараз Малайзія).

У післявоєнний час, який багато істориків визначають як найтяжчий для Сінгапуру, виникали все нові виклики. Разом із ними з'явилася і людина здатна протистояти їм. Тоді 30-річний юрист, Лі Куан Ю, рішуче налаштований на відновлення, створив власну партію – Партія народної дії (Peoples Actions Party, PAP) і виграв загальні вибори 1959 року. І невдовзі став першим прем'єр-міністром вже незалежного Сінгапуру [4]. До речі, всі наступні прем'єр-міністри країни включно із діючим зараз Лоуренсом Вонг Сюн Цаєм були здебільшого етнічними китайцями. Сінгапур відокремився від решти Малайзії 9 серпня 1965 року і став незалежною державою. Він був прийнятий до ООН 21 вересня 1965 року і став членом Співдружності Націй 15 жовтня 1965 року [3].

В наші часи за даними кількох досліджень, Сінгапур належить до найбільш конкурентоспроможних країн світу. Починаючи з 2011 року він стабільно посідає друге місце в Індексі глобальної конкурентоспроможності після Швейцарії. Кішор Махбубані, який був на той час деканом Школи державного управління імені Лі Куан Ю, пояснював винятковий успіх Сінгапуру впродовж перших п'ятдесяти років його існування трьома чинниками – меритократія, прагматизм і чесність [5, с. 15]. Англійське юридичне право є основою правової системи Сінгапуру завдяки британському колоніальному минулому країни.

Як зазначав Деніел Белл [6, с. 11, 39, 42], дебати навколо політичної меритократії точились в маленькому місті-державі Сінгапурі. Починаючи з 1960-х років, лідери цієї країни обстоювали інституалізацію механізмів, спрямованих на вибір лідерів, які найкраще підходили для керівництва, і для цього готові були навіть готові накласти обмеження на демократичний процес. Ситуація в Сінгапурі за

останні роки дещо поліпшилася (з демократичного погляду), однак вибори все ще далекі від вільних і справедливих. Тож не дивно, що одна і та сама партія – Партія народної дії править Сінгапуром від початку незалежності в 1965 році. Меритократія послужила потужним ідеологічним ресурсом для збереження гегемонії верхівки РАР, особливо протягом десятиліть виживання нації та стрімкого розвитку. Такий підхід чудово перегукується з конфуціанськими ідеалами китайської громади Сінгапуру, яка чисельно складає приблизно три чверті населення цього міста-держави. Натомість, з точки зору уявлень про сучасну демократію західного типу, в Сінгапурі діє так звана «лагідна диктатура».

Низка достатньо мудрих рішень, запроваджених після набуття незалежності, пояснює, за Махбубані, внутрішні переваги країни. Сінгапур – багатонаціональна держава (74,3 % китайців, 13,3 % малайців, 9,2 % індійців і 3,3 % представників інших національностей). Єдина мала постколоніальна багатонаціональна держава, у якій не було серйозних етнічних сутичок, – це Сінгапур. Рівне ставлення до всіх етнічних груп та їхніх мов забезпечило етнічну гармонію. Сінгапур ментально близький до чотирьох основних культурних течій Азії: китайської, індійської, ісламської та західної. Тож той, хто шукає нове перехрестя Сходу і Заходу, не знайде ліпшого місця для життя, ніж Сінгапур [5, с. 17. 20].

Сінгапур підтримує дипломатичні відносини з 189 країнами світу, хоча в багатьох із них немає його посольств. Є членом ООН, Британської Співдружності, АСЕАН і Руху неприєднання. Сінгапур має добрі стосунки з колишньою метрополією – Великою Британією, з якою уклав п'ять оборонних договорів (також із Малайзією, Австралією та Новою Зеландією). Добрі відносини підтримуються і зі Сполученими Штатами Америки: США розглядаються як стабілізуюча сила на противагу регіональним державам.

Сінгапур є прихильником концепції південно-східно-азійського регіоналізму і відіграє активну роль в АСЕАН як засновник цієї організації. Є членом форуму Азіатсько-Тихоокеанське економічне співробітництво (АТЕС), Секретаріат якого знаходиться в Сінгапурі. Зазначимо, що на планеті нема іншого настільки ж розмаїтого регіону, як Південно-Східна Азія. З 620 мільйонів мешканців 240 мільйонів є мусульманами, 130 – християнами, 140 – буддистами (разом хінаяна та махаяна). Крім того, у цьому регіоні живуть даоси, конфуціанці та інші, писав К. Махбубані ще у 2015 році.

На глобальному рівні центр тяжіння економіки змістився в напрямку Сінгапуру. У 1965 році, коли Сінгапур народився, про «азійське століття» не говорив ніхто. У 2015 році стало очевидно, що на зміну

американському століттю вже невдовзі прийде азійське [5, с. 18, 19]. Тут варто зауважити, що Суверенний інвестиційний фонд Сінгапуру (GIC, Government of Singapore Investment Corporation), який керує резервами країни, 24 липня 2025 року продемонстрував свою нову аналітичну платформу на базі штучного інтелекту (ШІ), повідомляє Bloomberg. Фонд управляє активами на суму 847 млрд. долл.

Як писав відомий український соціолог П. Кутуєв, трактат одного із найзначніших представників світ-системної концепції А. Г. Франка 1998 року «ПереОРІЕНТація» («ReORIENT: Global Economy in the Asian Age») містить тезу про Схід, зокрема Китай, як колишній гегемон світової економіки впродовж тривалого часу і щонайменше до XIX сторіччя. Захід програвав Сходу економічне змагання, і лише застосування західними державами позаекономічних військових важелів уможливило підпорядкування східних економік західним країнам [7]. Відповідно А.Г. Франку, мова має йти лише про одну світ-систему, яка виникла не менше 5000 років тому, а згодом через численні цикли експансії та консолідації охопила собою увесь світ. У ході еволюції світ-системи її центр неодноразово переміщувався. До свого переміщення у 19 столітті спочатку до Європи, а потім до Північної Америки цей центр багато століть знаходився у Китаї. У зв'язку із цим піднесення Китаю, яке спостерігається останнім часом, Франк інтерпретує як початок повернення центру світ-системи у її «природне» місце після короткочасної європейсько-північноамериканської «інтерлюдії» [2]. У цивілізаційному вимірі чільне місце такої «ПереОРІЕНТації» посідає переважно населений китайцями Сінгапур як своєрідний південний фронтір Китайсько-Далекосхідного цивілізаційного світу. Варто сказати, що китайська діаспора історично присутня у таких сусідніх країнах, як Малайзія, Таїланд, Індонезія, Філіппіни та ін. Проте лише у Сінгапурі вона відіграє таку значну системоутворюючу та державотворчу роль.

Зауважимо, що взаємодія, взаємообумовленість та суміщення оптики світ-системного та цивілізаційних підходів є предметом окремого міждисциплінарного дослідження в контексті взаємовідносин центрів та периферії крізь призму бачення світової історії та світової економіки.

Натомість, Сінгапуру, як південному фронтіру Китайсько-Далекосхідного цивілізаційного світу, на нашу думку, притаманні наступні ключові характеристики:

- південний символічний форпост у межах усього Китайсько-Далекосхідного цивілізаційного світу;
- країна, яка інституційно здебільшого сформувалась під впливом і безпосередньої участі представників китайської діаспори (хуацяо), які значною мірою впливали на її «державотворчу траєкторію»;

- водночас є достатньо успішним прикладом гармонійного міжнаціонального та міжконфесійного розвитку;
- місто-держава, що контролює один із найважливіших світових морських торговельних шляхів через Малаккську протоку;
- є своєрідним перехрестям цивілізаційних «векторів розвитку» Сходу та Заходу у широкому розумінні цього феномену;
- високорозвинене місто-держава, важливий торговий, фінансовий та технологічний центр світу, ключова точка в Азії для підтримки балансу сил між країнами Заходу, насамперед, США та Китаєм;
- є провідником концепції південно-східно-азійського регіоналізму і відіграє активну роль в АСЕАН як засновник цієї міжнародної організації;
- є активним членом міжнародного форуму Азіатсько-Тихоокеанське економічне співробітництво (АТЕС), яке позиціонує себе як форум економік Тихоокеанського узбережжя тощо.

Сінгапур також, на наш погляд, є центральною зв'язуючою ланкою в рамках усього геополітичного простору «Індо-Тихоокеанський регіон». згідно до поглядів відомого німецького геополітика К. Гаусхофера, який ще у 1920-ті роки опублікував працю під сакраментальною назвою «Індо-Тихоокеанський простір».

### **Література:**

1. Цивилизационная структура современного мира. / Цивилизация Востока в условиях глобализации. Книга 2. Китайско-дальневосточный цивилизационный мир и африканская цивилизационная сущность. Глобальные трансформации и уроки для Украины [под. ред. Ю. М. Пахомова и Ю. В. Павленко; ИМЭМО НАН Украины]. К.: «Наукова думка»; проект «Наукова книга», 2008. 640 с.
2. Михайлов В. С. Сучасні підходи щодо дослідження китайсько-далекосхідного цивілізаційного світу / В. С. Михайлов // Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». Політологія. Соціологія. Право. 2012. № 1. С. 87-93.
3. <https://web.archive.org/web/20070323095958/http://inic.utexas.edu/asnic/countries/singapore/Singapore-History.html>
4. <https://transparentcities.in.ua/news/sinhapur-shliakh-vid-ruinuvannia-do-uspikhu>
5. Махбубані Кішор. Чи виживе Сінгапур? Як місто-держава готується до нових викликів / пер. з англ. Анна Марховська. К.: Наш Формат, 2021. 272 с.

6. Белл Д. Китайська модель. Політична меритократія та межі демократії / Деніел Белл; перекл. з англ. Олександр Дем'янчук. К.: Наш формат, 2017. 312 с.

7. Кутуєв П. В. Андре Гундер Франк: від теорії залежності до теорії світової системи / П. В. Кутуєв // Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». Політологія. Соціологія. Право. 2019. № 3 (43). С. 8-14.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-561-0-7>

**Сорокін А. А.**

*ORCID: 0000-0002-3008-3711*

*доктор філософії (історія та археологія),*

*незалежний дослідник*

*м. Київ, Україна*

**ОСОБОВА СПРАВА В. І. ШИНКАРУКА У СКЛАДІ ОСОБОВОГО  
ФОНДУ ВЧЕНОГО В ІНСТИТУТІ АРХІВОЗНАВСТВА  
НАЦІОНАЛЬНОЇ БІБЛІОТЕКИ УКРАЇНИ  
ІМЕНІ В. І. ВЕРНАДСЬКОГО (ІА НБУВ) ЯК ДЖЕРЕЛО  
З ІСТОРІЇ РОЗВИТКУ КИТАЄЗНАВСТВА В УКРАЇНСЬКІЙ РСР**

**Ключові слова:** В. І. Шинкарук, особова справа, список наукових праць.

В. І. Шинкарук – визначний український радянський філософ та дослідник філософії [6, с. 624; 7], що до 1968 р. провадив науково-педагогічну діяльність у Київському державному університеті імені Т.Г.Шевченка (надалі – КДУ імені Т. Г. Шевченка) і опісля протягом тривалого часу був незмінним директором Інституту філософії в структурі Академії наук Української РСР (надалі – АН УРСР) [6, с. 624–625; 7].

З огляду на перебування наукових інтересів В. І. Шинкарука переважно у площині європейської філософії дослідники його біографії зосереджувалися переважно на його внеску в дослідження відповідного філософського спадку [4; 5; 6; 7]. Поза їхнім колом уваги опинилася роль В. І. Шинкарука у вивченні китайської філософії, яка за єдиної згадки Н. Кліваденко про переклад праць вченого китайською мовою [4, с. 35] потребує висвітлення у контексті розвитку українського радянського китаєзнавства [3, с. 107].